

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

IV. An causa exemplaris vera causa sit, & ad quam ex quatuor generibus
causarum reuocanda sit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

ductum imitetur diuinam essentiam, quantum Deus illud eam imitari posse spectata eius natura præcognouit, aut eam imitari decreuit: at opus à Deo productum. Angelus v.g. assimilatur diuinæ essentiae, quantum Deus eum assimilari posse inspecta eius natura præcognouit, & quantum voluit: igitur ea similitudo, & imitatio intentionaliter, & in aliquo genere summa est: quod ad perfectionem diuinæ ideæ sufficit. Ad posteriorem rationem oppositam respondeo, maiorem esse veram, si intelligatur, ideam operis esse illud obiectum, quo cognito, & præciso quouis alio, quod in illo, & ex illo non cognoscatur, opus ab artifice produci potest: secus vero si sensus sit, ideam esse id, quo cognito, & sublato per impossibile quouis alio obiecto, quod in illo cognoscatur, & à quo tanquam à termino cognitio modi operandi dependeat; nihilominus effici potest opus atque executioni mandari. Minor autem solum vera est in hypothese impossibili, in qua quidem sumpta maior falsa est: vnde cum maior, & minor cum iisdem terminis sumptæ & in eodem sensu cum proportionem acceptæ simul veræ non sint, sed altera vera, altera falsa; sanè ex iis nihil concludi potest.

5. Ad secundum argumentum respondeo, opus efficiendum ab artifice saltem creato præcognitum idea non esse nequit, cum artifice creato aliud obiectum, quod exemplar sit, assignari nequeat; eo quod non perinde ac Deus arte facta in sua essentia, modumve ea operandi conspiciere possit. Ad priorem rationem contrariam: opus sibi ipsi prout cognito, siue in concreto cum cognitione vere, & realiter simile esse potest; eo quod à se ipso prout cognito, aut cum cognitione sumpto realiter inadæquate distinguitur; eaque distinctio ad veram similitudinem sufficiens sit: & hac ratione dicitur, opus tale productum esse, quale ab artifice præcognitum fuit: vnde opus in concreto cum cognitione, & simul cum illa sui ipsius exemplar, & idea esse potest. Aut dic, opus efficiendum in indiuiduo ab artifice, non cognitioni sed in specie, aut genere, siue in consuetudo cum aliis artefactis sibi similibus: vnde idea operis efficiendi erit non hoc opus in particulari, sed ratio communis ab eo, & aliis similibus abstracta, quam complures idolum imaginarium operis nuncupant: cum ergo eiusmodi ratio communis realiter inadæquate distinguitur ab opere, ei realiter & vere similis esse potest, prout ad rationem exemplaris oportet.

16. Ad sequentem rationem eadem ratione dicendum est, distinctionem realem inadæquatam, quæ inter exemplar obiectuum, & eius imaginem intercedit, sufficere ad hoc, vt eius vera, & realis causa sit: quantumvis inde fiat, exemplar quodammodo sui ipsius veram causam esse, haud aliter ac sui ipsius exemplar est. Aut dicit, exemplar obiectuum per se loquendo in ipso opere efficiendo in indiuiduo sumpto consistere, sui que ipsius omnino causam exemplarem esse posse, eo quod causa exemplaris prout in obiecto consistit, vera & stricta causa non sit: sicut & causa finalis non quæ in cognitione, & amore, sed quæ in ipso obiecto cognito, & amato sita est, vera & propria causa non est. Ad postremam rationem, opus efficiendum est obiectum formale terminatum cognitionis, qua artifex increatus ad ope-

randum dirigitur. Augustinus autem in contrarium adductus tantum negat, Deum aliquid extra se ab æterno physice existens sibi imitandum proponere; secus vero aliquid extra se obiectiuè, & in esse cognito existens; quod respectu diuinæ cognitionis obiectum formale terminatum sit: hæc autem ratio obiecti formalis in opere efficiendo reperta satis est, vt idea esse possit; imò etsi nullo modo obiectum formale appelletur, ideæ rationem fortiri poterit: quorum alterum; & alterum supra explicuimus. Quod vero opponitur, artificem scientiam sumere, & ad sciendum dependere ab exemplari, non est, cur vniuersum verum; esse debeat: quare, quauis Deus scientiam ab obiecto creato non hauriat, ab eo que ad sciendum propriè non dependeat, obiectum tamen diuinæ cognitionis exemplar, & idea obiectiua esse poterit.

CAPVT IV.

An causa exemplaris vera causa sit, & ad quam ex quatuor generibus causarum reuocanda est?

17. Exemplar formale in cognitione artificis situm, verè & propriè causam esse perspicuum est ex iis, quæ de fine tract. præced. disseruimus, vbi causam finalem in cognitione, & amore obiecti propter se sitam verè causam esse statuimus; eo quod ad effectum verè, & propriè moueat, & dirigat: ea autem motio, & directio, causæ exemplari, prout consistit, aut omnino, aut ex parte in cognitione artificis, verè & propriè conuenit. Quod si de exemplari obiectiuo sermo sit, illud, prout distinguitur à cognitione cui obicitur, propriè causam non esse cap. præcedenti ad finem statuimus: quod idem de fine seruata proportionem dicendum est. Porro inter Authores maiori contentione, quam vtilitate decertatur, ad quam causam ex quatuor communiter receptis exemplar formale reuocandum sit: Caietanus quæst. 6. art. 3. & quæst. 44. art. 3. Argentinas in 1. dist. 45. art. 2. Fonseca 9. Metaphys. cap. 2. q. 4. Egidius de Eucharist. prop. 37. Conimbricenses, & alij existimant, exemplar ad causam formalem reuocandum esse esse. Verum immerito in primis, quia causa formalis concurrat intrinsecè constituendo: at causa exemplaris non concurrat intrinsecè constituendo, sed potius extrinsecè regulando opus: ergo non est, cur altera ad alteram reuocetur. Secundò quia eadem ratione finis ad causam formalem reuocari posset, atque deberet: sicut enim causa exemplaris dat esse, & speciem effectui, quod proprium formæ videtur: sicut, inquam, exemplar hac ratione esse, & speciem effectui tribuit; ita etiam finis seruata proportionem esse, & speciem effectui tribuit cum ad effectum moueat; & quod hic specie effectus potius quam alius existat, à diuersitate finis proficiscatur: quæ ergo vtriusque disparitatis ratio est?

Alexander Alensis 1. part. quæst. 23. Bonau. in 3. distinct. 11. art. 1. quæst. 3. Scotus in 1. dist. 2. q. 2. Heruæus quæst. 1. Suarez disp. 25. Metaphys. sect. 2. num 8. censent, causam exemplarem ad efficientem reduci posse, & debere; eo quod per exemplar,

17.

18.

exemplar, & ideam operis causa efficiens ad eius effectiorem disponatur. Contra tamen quia eadem ratione causa finalis ad efficientem reuocari deberet: siquidem per finem sibi praestitutum causa efficiens ad effectiorem operis disponitur, & intentionaliter applicatur. Dices cum P. Suarez supra num. 14. finem supponere causam efficientem proximè aptam operari, eique sic constitutæ superuenire ad hoc, vt eam ad agendum moueat; vnde ad causam efficientem reuocari non posse. Cæterum exemplar constituit formaliter causam efficientem proximè expeditam, & aptam ad operandum, eique ita constitutæ neutiquam superuenire: quare ad eum reuocari posse. Contra tamen, quia etiam causa finalis non supponit causam efficientem proximè aptam, & expeditam ad operandum, sed potius eam ad operandum formalissimè expedit; & vt ita loquar, adaptat: siquidem cognitio finis ad primum eius amorem iuxta Patrem Suarez in genere causæ finalis concurrens voluntatem constituit proximè aptam, & expeditam ad efficientiam amoris: & id seruata proportionē dicendum est de amore finis comparatione electionis mediōrum, & de electione comparatione executionis eorundem.

19.

Quamobrem causam exemplarē ad finalem reuocandam esse probabilius arbitror: tum quia causa materialis, & formalis cōcurrunt intrinsicè cōstituendo, aut per modum subiecti, aut per modum formæ: causa efficiens efficiēdo; causa vero finalis nec constituendo, nec efficiendo, sed dirigendo, & mouendo absque effectiōne, aut constitutione: at hac ratione causa exemplaris concurrat: ergo nec in genere causæ materialis, nec formalis, nec efficientis, sed in genere causæ finalis concurrat: atque adeo ad causam finalem reuocanda est. Deinde, quia hac ratione dispositiones ad agendum, & conditiones sine quibus non ad causam finalem reuocantur, vt tract. 1. ostendimus: ergo etiam causā exemplaris ad eam reuocanda est. Præterea, quia sicut finis causat intentionaliter per voluntatem, ita exemplar per intellectum: & sicut finis

in intentione est prior seipso in executione, ita etiam exemplar in cognitione est prior se ipso in executione. In super, quia exemplar eatenus sortitur rationem causæ, quatenus media cognitione sui dirigit ad executionem alicuius finis, idque ipsum quod prout cognitum est exemplar, prout intentum est finis: quā ratione D. Thomas supra citatus definit, *exemplar esse formam, quam imitatur artifex ex intentione agentis determinantis sibi finem*: igitur exemplar ad causam finalem reuocari debet. Denique quia in tantum agens dicitur finis sui effectus, in quantum effectus reddit in similitudinem agentis. At etiam in tantum aliquid dicitur exemplar alicuius effectus, in quantum effectus ad similitudinem, & imitationem exemplaris producendus est: igitur ob hanc analogiam exemplar ad causam finalem est reuocandum.

Non me latet Henricū Gandauensem quodlib. 9. q. 2. & alios, quintum & nouum genus causæ asserere, nimirum causam formalem, extrinsecam seu formam extrinsecam rei, cui esse speciem quædat; & in hoc genere causæ exemplar concurrere, & causare. Verum in primis contra quosdam Platonicos quintum genus causæ, videlicet ideas asserentes Aristotelica opinio quatuor tantum causas enumerans in scholis iam inualuit: quare hæc Henrici sententia ad Platoniorum quorundam proximè accedens, reicienda est. Deinde, sicut causa exemplaris, sic etiam finalis ad causam illam formalem extrinsecam reuocari deberet: sicut enim cognitio artificiosa per modum ideæ concurrens, est forma quædam operi extrinseca, & artificii intrinseca: sic etiam intentio finis in genere causæ finalis concurrens est forma quædam extrinseca ei, quod fit propter finem, & intrinseca ei, qui propter finem operatur: cur ergo causa exemplaris magis, quàm finalis, causa formalis extrinseca esse, aut appellari debeat?

LIBER